

Веденєєв Віталій Олексійович

Особливості парадигматичної інтерпретації соціокультурних засад організації політико-правових інститутів держави

УДК 32.1.8

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-2.4>

Веденєєв Віталій Олексійович
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних
та загальноправових дисциплін
факультету № 1
Криворізького навчально-наукового
інституту
Донецького державного університету
внутрішніх справ
вул. Тільги, 21, м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область, Україна
ORCID: 0000-0002-1307-3837

Проаналізовано парадигматичні основи теоретично обґрунтованої моделі організації політико-правових інститутів української держави на підґрунті соціокультурних засад в межах цивілізаційної спрямованості розвитку суспільства.

Розглянуто моделюючі можливості різних парадигм та визначено, що саме соціокультурна парадигма здатна відтворювати соціокультурні засади політико-правової організації суспільства в межах цивілізаційно заданої спрямованості його розвитку. Звертається увага на те, що аналітична модель організації політико-правових інститутів публічної влади на засадах цивілізаційної спрямованості розвитку, демонструючи чисельні взаємодії представників різних соціальних груп та генерацій, відбиває процес формування соціокультурної ідентичності суспільства та спадкоємності існуючих політико-правових практик.

Висвітлено сучасні уявлення про відтворення соціокультурної ідентичності суспільства на соціокультурних засадах під час організації політико-правових інститутів публічної влади.

Розкрито причинно-наслідковий зв'язок між базовими протиріччями соціокультурної динаміки. Акцентовано увагу на тому, що в процесі відтворення соціокультурної визначеності розвитку політико-правових інститутів публічної влади держави визначальна роль належить людині. Пояснюється це саме тим, що завдяки її діяльності, на фоні усталених протиріччів соціокультурної динаміки та під впливом «викликів» сучасності, відбувається актуалізація інтеріорно переробленого людського досвіду суспільного життя. Показано як, в умовах цивілізаційно спрямованого поліваріантного вектору суспільного розвитку, на тлі усталених протиріччів соціокультурної динаміки, людина обирає найбільш доречні (з її точки зору) варіанти поведінки та відтворення політико-правової форм суспільства. Саме людина як суб'єкт політики обирає впроваджувати традиційні політико-правові практики чи трансформувати їх.

У ході дослідження були використані наступні методи: функціональний, соціокультурний, компаративний, аналіз та синтез.

Ключові слова: соціокультурне, соціокультурні засади, цивілізаційна спрямованість розвитку, організація політичних та правових інститутів публічної влади, соціокультурні властивості людини, раціональне, постраціональне.

Вступ. Понад тридцять років в українському суспільстві як серед науковців, так і серед політиків-практиків відбуваються дискусії навколо питань, пов'язаних з визначенням засад інтеграції та розвитку суспільства. Але однозначної відповіді на ці стратегічні питання і досі не знайдено. Розглянемо ці питання за ступенем їх пріоритетності, відштовхуючись від нашого кінцевого завдання – побудови в Україні економічно та культурно розвинутої, соціально та політично стабільної, правової держави.

Не викликає сумнівів, що саме внутрішньо інтегроване суспільство забезпечить свій сталий розвиток. Інтеграції суспільства повинна бути вирішена на підґрунті забезпечення толерантності людських відносин в межах мультикультурного, поліетнічного та багатоконфесійного українського суспільства. Хотілося зразу ж зазначити, що українське суспільство не настільки внутрішньо різне, щоб неможливо було знайти спільну ідеологічну основу для його інтеграції. А той факт, що сучасне українське суспільство помітно політично та ідеологічно диференційоване, є не стільки результатом об'єктивних внутрішніх процесів, скільки результатом цілеспрямованого впливу зовнішніх

зацікавлених сил. Разом з тим, до початку військових дій на Сході країни в Україні існували два локалізовані, протилежно налаштовані політичні сегменти суспільства: на Сході та Півдні – проросійський, на Заході – вкрай радикально-націоналістичний. Такий політичний ландшафт суспільства формувался впродовж декількох десятиліть за відсутності цілеспрямованої інформаційної політики держави.

Огляд подій наприкінці ХХ століття свідчить про те, що практично на всій території України мали підтримку національно-демократичні сили (Народний Рух, демократична та республіканська партії), але на початку ХХІ століття вони фактично були усунуті з політичного простору. Але, врешті-решт, це свідчить про те, що ідеї демократії та українського консерватизму (на засадах поглядів В. Липинського) можуть забезпечити політичну інтеграцію суспільства та виникнення згодом громадянської нації або наднаціональної політичної спільноти.

Поява внутрішньо інтегрованого українського суспільства дозволить перейти до вирішення нашого стратегічного завдання та другої частини раніше сформульованої проблеми – подальшого розвитку суспільства. Саме з цієї позиції слід роз-

глядати проблему організація в Україні політичних та правових інститутів публічної влади, які повинні перетворитися на дієві інструменти забезпечення розвитку суспільства. І головне питання, яке виникає в контексті вище сказаного – це на яких засадах повинен відбуватися процес організації політико-правових інститутів публічної влади сучасного українського суспільства. Можливо це будуть засади універсального підходу, який ґрунтується на ліберально-демократичному типі політичної раціональності, а можливо соціокультурного підходу, який відбиває переважно специфіку національного. Саме цим питанням теоретичного обґрунтування моделі організації політико-правових інститутів української держави і присвячена ця стаття.

Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження стали погляди тих авторів, які так або інакше погоджуються з фактом соціокультурної визначеності засад суспільного життя. До групи *закордонних авторів-прихильників* цієї позиції належать: Г. Алмонд, Д. Белл, С. Верба, Є. Вятр, Ш. Ейзенштадт, Дж. Ло, Т. Парсонс, А. Дж. Тойнбі, Е. Тоффлер, С. Хантінгтон, О. Шпенґлер та ін.; до *українських авторів* належать: В. Бебик, П. Боковнев, Ю. Вассиян, Є. Головаха, Н. Григорієва, М. Грушевський, Д. Донцов, О. Донченко, Я. Калакура, О. Киричук, Ю. Клен, Н. Костомаров, І. Курас, Ю. Липа, В. Липинський, В. Литвин, Є. Маланюк, Л. Нагорна, Т. Петрушина, Ю. Романенко, О. Рудакевич, І. Франко, М. Хилько, Д. Чижевський, Ю. Шаповал та ін.

Також нам виявилися у нагоді публікації *закордонних та вітчизняних авторів*, яких поєднує пошук підґрунтя ідентичності поза соціокультурним чинником: У. Альтерматт, У. Бек, П. Бурдье, В. Капустян, Т. Кун, Б. Латур, Г. Мажара, М. Фуко, Ю. Хабермас, Б. Як та ін.

Методи дослідження. У ході дослідження була застосована наступна сукупність методів: *функціональний метод* сприяв виявленню: по-1-е, механізму соціокультурної спрямованості поліваріантного процесу організації політико-правових інститутів публічної влади; по-2-е, ролі особистості у актуалізації політико-правових форм суспільства; *соціокультурний метод* сприяв виявленню: по-1-е, динамічних характеристик «соціального» як процесу чисельних взаємодій, які спрямовані на формування соціокультурної цілісності та потенційної її (тобто цілісності) здатності до трансформації; по-2-е, ролі соціокультурних властивостей людини у поліваріантному процесі організації політико-правових інститутів публічної влади; по-3-е, у сфері публічній владі пошукового, венчурного, внутрішньо альтернативного характеру діяльності людини; *компаративний метод* сприяв виявленню принципової різниці, по-1-е, постмодерністського та соціокультурного тлумачення «соціокультурної

ідентичності суспільства», по-2-е, неоліберальної та неомарксистської моделі організації публічної влади; *методи аналізу та синтезу*, сприяли розкриттю: по-1-е, сутності понять «соціокультурне», «соціокультурні засади», «соціокультурні властивості людини», «раціональне», «постраціональне» «цивілізаційно спрямований розвиток» та, по-2-е, особливостей формування та тлумачення поняття «ідентичності» в межах різних концепцій.

Мета статті полягає в пошуку парадигматичних основ теоретично обґрунтованої моделі організації політико-правових інститутів української держави на підґрунті соціокультурних засад в межах цивілізаційної спрямованості розвитку суспільства. Відповідно до визначеної мети сформулюванні наступні **завдання**: по-1-е, розглянути моделюючі можливості парадигм відтворювати соціокультурні засади політико-правової організації суспільства в межах цивілізаційно заданої спрямованості його (суспільства) розвитку; по-2-е, висвітлити сучасні уявлення про відтворення соціокультурної ідентичності суспільства на соціокультурних засадах в межах цивілізаційно заданої спрямованості його (суспільства) розвитку (під час організації політико-правових інститутів публічної влади); по-3-е, показати, в умовах цивілізаційно спрямованого поліваріантного вектору суспільного розвитку, усталені протиріччя соціокультурної динаміки, на тлі яких людина обирає найбільш доречні (з її точки зору) варіанти поведінки та відтворення політико-правової форм.

Результати. Сьогодні надає нам можливість спостерігати радикальні зрушення в оцінках політико-правових явищ, які відбуваються на підставі зміни засад та стратегій наукових досліджень. Причиною тому була поява ідей Т. Куна в царині філософії та історії науки: вони спричинили переусвідомлення явища «наукового пізнання» [1, с. 58]. Наукове пізнання тепер тлумачиться в контексті ідей «постраціональності» як історія з низки помилок. А, безпосередньо, дослідження політичних й правових явищ визначаються як поетапна зміна «одного типу політичної раціональності» (або «системи наукової міфології») на іншу [2].

У цьому контексті йдеться про те, що взагалі не існує «стійких наукових істин» та цивілізаційних засад для політичної та правової організації конкретно взятого суспільства. Таким чином, соціокультурні інститути, реалізовані у відповідних їм конкретних політико-правових формах не є органічно притаманними саме цьому суспільству, їх не слід сприймати як об'єктивовані прояви цивілізаційних рис саме даного суспільства. Йдеться про те, що в розвитку суспільства відсутня обумовленість майбутнього минулим, а суспільні процеси детермінуються за рахунок суб'єктивного свавілля. Відповідно підпадає критиці гегелівська думка з приводу того, що державний устрій не створю-

ється окремими суб'єктами політики, а є результатом поступового, багатовікового процесу втілення «принципу раціональності» та ідей, які існують у масовій свідомості кожного суспільства [3]. Насаджується думка про те, що цивілізаційні засади – це штучно створені міфи, які спрямовані на легітимізацію певних державно-правових режимів. У цьому сенсі сучасні дослідження спрямовані на викриття цих публічних міфів та обґрунтування ідеї про те, що будь-який соціокультурний інститут є втіленням певної «публічної звички» та соціальної амнезії, завдяки яким факт прояву «публічного свавілля» переводиться традицією у щось об'єктивно існуюче [4]. Звідси люба цивілізаційна система може тлумачитись як штучно утворене та унікальне «поєднання» соціального порядку [5].

В рамках цієї постраціональної парадигми будь-які соціальні факти та публічно-владні практики сприймаються як унікальні та не підлягаючи систематизації саме тому, що описують суспільно обмежений, поодинокий досвід. Для сучасної науки проголошується відсутність стійкої системи науково-практичних координат, а для соціальної практики – усталеного цивілізаційного вектору державно-правового розвитку суспільства. В результаті в різних сферах життєдіяльності суспільства знайшли поширення технології управління ірраціональним вибором [6, с. 61–68], що ґрунтуються, наприклад, на засадах теорії нестабільності.

В теорії та практиці організації національної публічної влади ігноруються етнокультурні особливості, ідейно-концептуальні засади та морально-духовні стандарти, які спрямовували усталений розвиток конкретного соціокультурного середовища. Врешті-решт такий підхід призводить до того, що сучасні науки та соціальні практики не враховують, по-1-е, цивілізаційну спрямованість розвитку, яка спирається на культурно-історичний контекст буття конкретного суспільства, по-2-е, усталені традиції розвитку соціально-політичного та правового мислення, по-3-є, спадкоємність у організації публічної влади.

Спостерігається виникнення нових посткласичних смислів соціального буття, пов'язаних з появою сучасних віртуалізованих глобальних символів та доволі абстрактних ідейних позицій. Все вище згадане суттєво змінює, по-1-е, процес соціокультурної ідентифікації, по-2-е, формування політико-правової культури суспільства, по-3-є, процес прийняття і реалізацію управлінських рішень. В цьому сенсі проблемою сучасних західноєвропейських та вітчизняних досліджень є пошук підґрунтя громадянського світогляду, яке б було здатне забезпечити розвиток «загально-світової громадянськості» [7], що базується не на традиціях культури існуючих етносів, а на загально-світової «конституційно-правовій ідентичності» [8, с. 113–193]. Звертає на себе увагу і той факт,

що з кінця XX століття в науці та соціальній практиці, розпочинається нівелювання соціокультурної специфіки та руйнація засад національної самосвідомості. Одночасно відбувається формування засад нової спільноти, в межах якої унікальні риси не виступають підґрунтям для ідентифікації [9].

В той же час позбавлення наукових досліджень стійких соціокультурних засад викликає: по-1-е, кризу ціннісно-нормативних засад організації публічної влади; по-2-е, деформацію політичної й правової культури та дегармонізацію нормативної системи; по-3-є, дисфункцію політичних інститутів держави; по-4-е, руйнацію традицій національної державності, що забезпечують сталість та відтворення соціально-політичної цілісності поліетнічної спільноти; по-5-е, бюрократизації системи національного права.

У першій чверті XXI століття правові засади організації української держави все ще перебувають у процесі тривалої суттєвої трансформації. Модернізаційні, консервативні та глобалізаційні тренди істотно впливають на зміст соціокультурної динаміки базових інститутів суспільства. Відчувається, що змінюється сутність цих інститутів, їх функції та соціальна роль. Також у зв'язку з втраченою суспільством національних особливостей в процесі його політико-правової уніфікації може підвищуватись імовірність виникнення внутрішніх криз.

На підґрунті вище згаданого, при дослідженні національних форм, які забезпечують соціально-політичну консолідацію суспільства та соціокультурний й правовий розвиток, відбувається ігнорування потенціалу української цивілізаційної традиції. Науковці, які дотримуються цих посткласичних поглядів стверджують, що ми стоїм на порозі радикальних змін в системі соціально-політичних категорій. Вірогідніше за все, у майбутньому зникнуть традиційні для політології та правознавства категорії: «держава», «правовий порядок», «політико-правовий статус людини та громадянина». Аналогічна ситуація, – зникнення застарілих категорій, очікує і етнографічні поняття «народ», «нація», «етнос». З часом виникнуть категорії, які будуть відбивати сутність нових форм суспільної організації й ідентифікації. Вірогідніше за все, ці новостворені категорії будуть вільними від політико-правових кліше, нав'язаних державою.

Якщо піднятися до рівня узагальнень то вималюється дві діаметрально протилежні моделі майбутньої організації публічної влади: по-1-е, неоліберальна модель упорядкування соціуму, в якій інституту держави відводиться незначне місце у забезпеченні соціокультурного консенсусу та етнополітичної стабільності; та, по-2-е, неомарксистська модель, в якій соціокультурний аспект упорядкування соціуму взагалі втрачає якість значення.

Діяльність по організації досліджень та плануванню розвитку сучасних політико-правових інститутів на соціокультурних й етнополітичних засадах взагалі викликає низку питань, детермінованих як зовнішніми, так і внутрішніми обставинами, серед яких ми виділяємо наступні:

по-1-е, політкоректність вимагає, щоб у сучасних дослідженнях політичні та правові інститути розглядалися тільки крізь призму їх тотожності до західноєвропейської моделі організації правової держави. При цьому реально існуючи в кожній країні політичні й правові інститути та практики розглядаються не як самодостатні соціокультурні явища: вони завжди порівнюються з західноєвропейським науково та ідеологічно обґрунтованим зразком. Проте, на думку Є. Головаха, у політичній та правовій практиці це спричинило не процес вдумливого використання західноєвропейського досвіду модернізації суспільства, а вульгарне калькування політичних та правових форм організації публічної влади країн усталеної демократії. В результаті ми отримали в Україні «суспільство стихійної пострадянської трансформації і відкладеного декларованого транзиту», якому притаманні такі характеристики, як подвійна інституційна система, масова аномічна деморалізація, цінності «спотвореного модерну», неостанові утворення, відсутність «інституційної» довіри, негативні ідентичності» [10, с. 26].

по-друге, апеляція до попереднього досвіду державного будівництва вважається не завжди доречною й доволі часто сприймається як небезпечна тенденція до етатизації поглядів суспільства та ностальгія за «радянським минулим». Втім, з однієї сторони, саме за радянської доби (значення якої не слід перебільшувати, але і не слід принижувати, потрібно лише вказувати політичний прагматизм) Україна отримала ті державні кордони, які ми зараз захищаємо в умовах війни на Сході [11, с. 601–612]; з іншої сторони, доволі поширеною і навидь аксіоматичною є позиція як науковців (політологів), так і політиків-практиків з привиду того, що саме сильна державна влада здатна провести успішну модернізацію суспільства.

Наступне, що потребує розгляду, з точки зору питань порушених у цій статті, – це висвітлення сучасних уявлень стосовно відтворення соціокультурної ідентичності суспільства на цивілізаційних засадах в процесі організації політико-правових інститутів публічної влади.

Принципово важливими для поступального розвитку суспільства, на нашу думку, є його соціокультурні зв'язки та їх потенційна здатність до трансформації. І хоча ця ідея є доволі традиційною для вітчизняної наукової думки та світогляду тому, що виступає духовним підґрунтям національної концепції Соборності України, в якому одночасно

поєднуються ідеї індивідуальної свободи особистості та соціально-культурної цілісності (або духовної консолідації) суспільства. Проте, в сучасних іноземних дослідженнях ця ідея сприймається як доволі нова. Вона трактується як теоретична засада та інструмент, який здатен одночасно пояснювати та гармонізувати «індивідуальне» й «колективне» суспільного буття. Саме з цього приводу британський дослідник Дж. Ло пише про те, що «світ, знання про нього та різні уявлення про «правильне» й «справедливе» перетинаються та непомітно переходять одне в одне... індивідуальне включається в колективне, а колективне – в індивідуальне» [12, с. 73].

Спостерігаючи за сучасними науковими публікаціями, у нас складається стійке враження, що етап постмодерністської критики ролі соціокультурних засад у життєдіяльності суспільства відступає у минуле і це знову відкриває можливості для їх (соціокультурних засад) поглибленого дослідження. В цілому ми дотримуємося позиції, за якої феномен «соціокультурного» – це не застигла, а динамічна система, згідно зі змістом якої людина живе у суспільстві та одночасно відтворює її (цю систему) своєю діяльністю. Соціальний досвід «проживання» та «відтворення» феномену «соціокультурного» є однією з головних змістовних цивілізаційних характеристик кожного суспільства.

Наше нерозуміння або відверте ігнорування соціокультурних засад (у інтерпретації американського політолога Б. Яка, – «родових ознак») суспільства спричиняє сум'яття й невизначеність соціального буття. Саме тому, на його думку, у теперішній час «перегляду потребує наше теоретичне положення по міжпоколінню спільноту», в якій ми повинні демонструвати... лояльність по відношенню до тих, «з ким розділяємо загальну спадщину культурних символів і легенд» [13, с. 11–12].

У цьому сенсі «соціальне» – це не стільки прояв статички, скільки характеристика динаміки, тобто процесу чисельних взаємодій, які мають загальну спрямованість на формування соціокультурної цілісності, групової єдності, що відбиває цивілізаційну специфіку конкретно-історичного етапу розвитку суспільства. Позитивна налаштованість на дослідження вище згаданого феномену «соціокультурної ідентичності суспільства» буде означати, що ми налаштовані його аналізувати, досліджувати на рівні теорії та відтворювати, а за необхідності, трансформувати й адаптувати, відповідно до викликів сучасності, на рівні політичної практики. Останній підхід принципово відрізняється від постмодерністського тлумачення «соціокультурної ідентичності суспільства» тому, що саме у постмодерністській візії пріоритет віддається на користь вільної та неструктурованої множини.

За таких обставин важливо відслідковувати сам процес підтримання структури та процес пере-структурування соціальної системи в умовах зміни зовнішніх чинників при збереженні цивілізаційної цілісності суспільства. Такі спостереження надають можливість збагнути, як люди, орієнтуючись на власну соціокультурну оснащеність (пов'язану з культурою суспільства), формують та підтримують усталені соціальні зв'язки, одночасно змінюючи їх на вимоги зовнішніх викликів. За таких умов ми можемо спостерігати як формуються принципи національної ідентичності та окреслюються кордони суспільства. Слід також враховувати і те, що суспільство це множина елементів, між якими не завжди існує злагода та соціальний мир, втім, воно (суспільство) завжди «зберігає» себе як цілісність.

Різні цивілізаційні засади, відповідно, презентують і різні умови та форми збереження, відтворення та реструктурування суспільства. Соціокультурно суспільства будуть відрізнятися одне від одного. І доки будуть існувати ці відмінності між суспільствами, будуть існувати і різні форми та засоби їх фіксації. За своєю суттю, соціальним відмінностям притаманна здатність до конституювання соціального середовища: вони виступають підґрунтям для формування способів усвідомлення соціального буття, соціокультурних феноменів, структурної побудови суспільства та його окремих інститутів. Соціальна відмінність завжди виступала як спонукач процесу пізнання та основа процесу соціального конструювання. В рамках ідей постмодерну соціальні відмінності втрачають свій конститутивний характер, трансформуються у відмінності за ради самих відмінностей, а головне перетворюються у засіб фрагментації соціальної цілісності. Таке уявлення про соціальні відмінності, яке виникло в ХХ столітті, сформувало до нього негативне ставлення.

З іншої сторони, цивілізаційний вимір у оцінюванні розвитку суспільства, на нашу думку, не уособлює собою «консервативну наївність» або навидь «національно-державну упертості» суспільства, пов'язану з жорсткою детермінацією сьогодення минулим [9, с. 11–12], як вважав У. Бек. Він скоріше виступає проявом цивілізаційної спрямованості розвитку спільноти або іншими словами загальної поліваріантності вектору суспільного розвитку. Відповідно до цієї парадигми предметна визначеність організації політичних та правових інститутів публічної влади обумовлюється цілісністю соціокультурних властивостей самої людини, яка обирає найбільш доречні (з її точки зору) варіанти «вибудовування» майбутнього. У такому випадку політична діяльність з самого початку виступає формою самовираження людини, що надає самій діяльності людини у сфері публічній владі пошуковий, венчурний внутрішньо альтернативний характер, позбавлений «примусу і... насильства» [14, с. 11].

Тому політичну діяльність у будь-якій сфері (і в сфері організації політичних та правових інститутів публічної влади) можна тлумачити як «ризикований та потенційно конфліктний – не визначений за кінцевими результатами – вид діяльності» [15], за допомогою якого люди змінюють суспільство та свій статус у ньому. Соціокультурна визначеність варіантів суспільного розвитку у цьому випадку розглядається як форма інтер'єрної переробки людиною суспільного досвіду та спосіб людського існування в соціально-політичному середовищі, засіб творчої відповіді на зовнішні виклики: нагальну потребу реформувати суспільство або захищати його у часи збройної агресії з боку інших держав. В той же час додатково потрібно враховувати, що на зсередини орієнтовану поведінку людини також впливають конвенціонально оформлені групові інтереси та потреби людини. Таким чином, з точки зору соціокультурної парадигми саме людина – актор політичного процесу, виступає організатором політичних та правових інститутів публічної влади в умовах сучасного етапу трансформації.

Звертаючи увагу на результати пострадянської трансформації українського суспільства, стан розвитку його політичних та правових інститутів, приходимо до розуміння того, що політичну культуру людей потрібно змінити, осучаснити, як пише Є. Головаха, за рахунок забезпечення інтервенції соціологічного та політологічного знання [10, с. 30] в масову свідомість громадян України. Здається теоретично можливим, проаналізувавши діяльність людини, впливати на її поведінку, завдяки впровадженню різних коригуючих (у тому числі і освітянських) практик. В наслідок вище вказаного з'являється потенційна можливість задаватися бажаний напрям суспільному розвитку та параметрам ідентифікації спільноти.

Висновки. Безумовно, що поява ідей «постраціональності» в царині філософії та історії науки була викликана об'єктивним намаганням науковців пояснити ті процеси, які відбуваються в суспільстві в умовах його нестабільного розвитку.

Разом з тим, ця система поглядів доби постмодерну, як і більшість наукових парадигм страждає на методологічну обмеженість. На її основі неможлива поява теоретично обґрунтованої моделі організації політико-правових інститутів публічної влади на засадах соціокультурної спрямованості розвитку. Пояснюється це, вірогідно, тим, що в ній історія розвитку суспільства тлумачиться як низка етапів та змін «одного типу політичної раціональності» на іншу, при якій не існує стійких цивілізаційних засад для політико-правової організації конкретно взятого суспільства. Усталених цивілізаційних засад розвитку суспільства не існує тому, що публічно-владні практики сприймаються як унікальні, соціально обмежені та такі, що від-

повідують конкретній ситуації. А оскільки життєві ситуації не повторюються, то відсутня сама можливість калькування соціального досвіду та відповідна обумовленості майбутнього минулим. За таких обставин детермінація суспільних процесів та явищ пояснюється суб'єктивним свавіллям політичних акторів.

Нові посткласичні смисли соціального буття, пов'язані з появою сучасних віртуалізованих глобальних символів та доволі абстрактних ідейних позицій епохи постмодерну, руйнують соціокультурну ідентичність та уявлення про суспільство як цілісну систему на користь інтерпретації суспільства як вільної та неструктурованої множини елементів.

В той же час соціокультурна парадигма, завдяки проявам динаміки чисельних взаємодій представників різних соціальних груп та генерацій, здатна вибудувати аналітичну модель організації політико-правових інститутів публічної влади на засадах цивілізаційної спрямованості розвитку, що, врешті-решт, забезпечує відображення соціокультурної ідентичності суспільства та спадкоємності політико-правових практик.

Особливу роль в процесі відтворення соціокультурної визначеності розвитку політико-правових інститутів публічної влади відіграє людина. Саме завдяки її діяльності, на фоні усталених протиріччів соціокультурної динаміки та під впливом «викликів» сучасності, відбувається актуалізація інтеріорно переробленого людського досвіду суспільного життя. Саме людина як суб'єкт політики обирає впроваджувати традиційні політико-правові практики чи трансформувати їх.

Зважаючи на те, що сучасне українське суспільство визначається як «суспільство стихійної пострадянської трансформації і відкладеного декларованого транзиту» та потребує підвищення результативності свідомо організованих політичних дій, – рекомендуємо для громадян організувати систематичні освітні заходи соціологічної та політологічної спрямованості (як це відбувалося у м. Кривий Ріг в рамках ГО «Інститут політики» у 2017–2019 роках).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кун Т. Структура наукових революцій. Київ: Port-Royal, 2001. 228 с.
2. Foucault M. The Birth of Biopolitics: Lectures at the Collège de France, 1978–1979 / edited by M. Senellart; translated by G. Burchell. New York: Palgrave MacMillan, 2008. 368 p.
3. Hegel G. W. F. *Vorlesungen über Rechtsphilosophie: 1818–1831*: in 6 Bänden / edition und commentar von K.-H. Ilting. Stuttgart–Bad Cannstatt: Frommann-Holzboog, 1973. Band 1. Zweite, erweiterte Auflage. 620 s.
4. Bourdieu P. On the State. Lectures at the College de France: 1989–1992 / edited by P. Champagne,

R. Lenoir, F. Poupeau and M.-C. Riviere. Cambridge: Polity Press, 2014. 462 p.

5. Latour B. Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network Theory. Oxford, UK: Oxford University Press, 2005. 301 p.

6. Мажара Г.А., Капустян В. О. Ірраціональні стратегії в умовах часткової інформованості гравців на прикладі індивідуально-оптимальних рівноваг. *Академічний огляд*. 2019. № 2 (51). С. 61–68.

7. Altermatt U. Das Fanal von Sarajevo. Ethnonationalismus in Europa. Paderborn: Schöningh, 1996. 288 s.

8. Habermas J. Der gespaltene Westen: Kleine politische Schriften X. 3rd edition. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2004. 208 s.

9. Beck U. The Cosmopolitan Vision. Cambridge: Polity Press, 2006. 201 p.

10. Головаха Є.І. Українське суспільство: шляхи трансформації. *Український соціологічний журнал*. 2016. № 1–2. С. 26–30.

11. Магочій П.-Р. Україна: історія її земель та народів / наук. ред. С. Біленький; пер. з англ.: Е. Гайдель та ін. Вид. 2-е, допов. Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2012. 794 с.

12. Law J. After Method: Mess In Social Science Research. 1st ed. London: Routledge, 2004. 188 p.

13. Yack B. Nationalism and the Moral Psychology of Community. Chicago: University of Chicago Press, 2012. 344 p.

14. Clastres P. La société contre l'État: recherches d'anthropologie politique Poche. Paris: Les éditions de minuit, 2011. 192 p.

15. Dahrendorf R. The Modern Social Conflict: The Politics of Liberty / edited by M. Curtis. 2nd ed. London: Routledge, 2008. 220 p.

REFERENCES:

1. Kun, T. (2001). *Struktura naukovih revolucij*. [The structure of scientific revolutions]. Kyiv: Port-Royal. 228 s. [in Ukrainian].
2. Foucault, M. (2008). *The Birth of Biopolitics: Lectures at the Collège de France, 1978–1979* / edited by M. Senellart; translated by G. Burchell. New York: Palgrave MacMillan. 368 p.
3. Hegel, G. W. F. (1973). *Vorlesungen über Rechtsphilosophie: 1818–1831*: in 6 Bänden / edition und commentar von K.-H. Ilting. Stuttgart–Bad Cannstatt: Frommann-Holzboog, Band 1. Zweite, erweiterte Auflage. 620 s.
4. Bourdieu, P. (2014). On the State. Lectures at the College de France: 1989–1992 / edited by P. Champagne, R. Lenoir, F. Poupeau and M.-C. Riviere. Cambridge: Polity Press. 462 p.
5. Latour, B. (2005). *Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network Theory*. Oxford, UK: Oxford University Press. 301 p.
6. Mazhara, G.A., Kapustyan, V. O. (2019). Irrationalni strategiyi v umovah chastkovoyi informovanosti graciv na prikladi individualno-optimalnih rivnovag. [Irrational strategies in the conditions of partial information of players on the example of individually optimal equilibria]. *Akademichnij oglyad*. [Academic review]. № 2 (51). S. 61–68 [in Ukrainian].

7. Altermatt, U. (1996). Das Fanal von Sarajevo. Ethnonationalismus in Europa. Paderborn: Schöningh. 288 s.
8. Habermas, J. (2004). Der gespaltene Westen: Kleine politische Schriften X. 3rd edition. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag. 208 s.
9. Beck, U. (2006). The Cosmopolitan Vision. Cambridge: Polity Press. 201 p.
10. Golovaha, Y.I. (2016). Ukrayinske suspilstvo: shlyahi transformaciyi. [Ukrainian society: ways of transformation]. *Ukrayinskij sociologichnij zhurnal. [Ukrainian Sociological Journal]*. № 1–2. S. 26–30 [in Ukrainian].
11. Magochij, P.-R. (2012). Ukrayina: istoriya yiyi zemel ta narodiv. [Ukraine: the history of its lands and peoples] / nauk. red. S. Bilenkij; per. z angl.: E. Gijdel ta in. Vid. 2-e, dopov. Uzhgorod: Vid-vo V. Padyaka. 794 s. [in Ukrainian].
12. Law, J. (2004). After Method: Mess In Social Science Research. 1st ed. London: Routledge. 188 p.
13. Yack, B. (2012). Nationalism and the Moral Psychology of Community. Chicago: University of Chicago Press. 344 p.
14. Clastres, P. (2011). La société contre l'État: recherches d'anthropologie politique Poche. Paris: Les éditions de minuit. 192 p.
15. Dahrendorf, R. (2008). The Modern Social Conflict: The Politics of Liberty / edited by M. Curtis. 2nd ed. London: Routledge. 220 p.

Peculiarities of the paradigmatic interpretation of the sociocultural foundations of the organization of political and legal institutions of the state

Vedenieiev Vitalii Oleksiyovych

Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Social Humanities
and Legal Disciplines
Kryvyi Rih Educational
and Scientific Institute
of Donetsk State University
of Internal Affairs
Tilgi str., 21, Kryvyi Rih,
Dnipropetrovsk region, Ukraine
ORCID: 0000-0002-1307-3837

The paradigmatic foundations of the theoretically grounded model of the organization of the political and legal institutions of the Ukrainian state on the basis of socio-cultural foundations within the framework of the civilizational orientation of the development of society have been analyzed.

The modeling capabilities of various paradigms were considered and it was determined that the sociocultural paradigm is capable of reproducing the sociocultural foundations of the political and legal organization of society within the limits of the civilizationally determined orientation of its development.

Modern ideas about the reproduction of the socio-cultural identity of the society on the socio-cultural basis within the limits of the civilizationally determined orientation of its development (during the organization of political and legal institutions of public power) are highlighted.

It is shown how, in the conditions of a civilization-oriented multivariate vector of social development, against the background of established contradictions of socio-cultural dynamics, a person chooses the most appropriate (from his point of view) options for behavior and reproduction of political and legal forms of society.

The cause-and-effect relationship between the basic contradictions of socio-cultural dynamics (which determines the existing social experience, its internal processing by a person and conventionally designed group interests and needs) and human behavior is revealed.

The following methods were used during the research: functional, sociocultural, comparative, analysis and synthesis.

Key words: *socio-cultural, socio-cultural principles, civilizational direction of development, organization of political and legal institutions of public power, socio-cultural properties of a person, rational, post-rational.*